

Research Article

Vol. 29, No. 2, 2023, p. 187-222

**Investigation of the Role of Comparability of Accounting Information
on the Value Relevance of Earnings and Book Value**

M. Rashidi^{1*}, Z. Mansouri², S. Sabrjoo³

1. Assistant professor of accounting, Department of Accounting, Lorestan University, Khorramabad, Iran
2. MSc. Stu in Accounting, Department of Accounting, Lorestan University, Khorramabad, Iran
3. MSc. in Accounting, Department of Accounting, Vali-e-Asr University of Rafsanjan, Rafsanjan, Iran

(* - Corresponding Author Email: Rashidi.m@lu.ac.ir)

<https://doi.org/10.22067/mfe.2023.73414.1125>

Received: 2021/11/02	How to cite this article: Rashidi, M.; Mansouri, Z., & Sabrjoo, S. (2022). Investigation of the Role of Comparability of Accounting Information on the Value Relevance of Earnings and Book Value. <i>Journal of Quarterly Monetary & Financial Economics</i> , 29(2): 187-222. (in Persian with English abstract). (in Persian with English abstract). https://doi.org/10.22067/mfe.2023.73414.1125
Revised: 2022/07/03	
Accepted: 2023/01/21	
Available Online: 2023/01/21	

1- INTRODUCTION

The value relationship of financial statements is very important for investors and standard regulators. The present study examines whether the

ability to compare accounting performance among artisans increases the value relationship between earnings and book value. This is an important question because both the Financial Accounting Standards Board and the Securities Exchange Commission are seeking further comparisons in financial reporting. Comparability can help less knowledgeable investors better understand company information and perform financial analyzes against standard metrics. Because comparability reduces the costs of collecting and processing investors' information, it enables accurate and effective evaluation of financial information. Also, comparability is related to favorable stock pricing decisions by investors. It is expected that the relationship between stock price and profit and book value will be adjusted positively due to comparability of accounting information.

2- THEORETICAL FRAMEWORK

The value relevance of accounting information is the ability to create predictive power in investors and other users of accounting information in making future decisions and adjusting previous decisions. Investors, lenders and other capital market participants require information that will help them achieve the desired return. Higher value communication of accounting information will help these people to reach their goal. The high comparability of financial statements leads to the transparency of financial reporting and the expansion of the knowledge of capital market participants compared to similar companies, because similar companies form more meaningful criteria for comparability and give investors access to a wider range of information related to the industry and market level. Comparability increases the amount of information included in accounting information and stock prices and helps investors to better predict a

company's future performance. Therefore, as comparability increases, financial statements become more informative to market participants. This comparability expands the set of information available to market participants and by increasing the value of accounting information (including profit) helps investors to evaluate the basic economic activities of the company compared to other companies in the same industry and therefore, evaluate the value of the company better.

3- METHODOLOGY

The purpose of this study is descriptive and based on the nature and method of correlation. Considering that this research can be used in the decision making process of investors, the type of applied research is considered. In this research, library method has been used to collect data and information. Then, for collecting the research data, compact discs, visual and statistical archives of the Tehran Stock Exchange, the official website of Tehran Stock Exchange and other related online databases have been used. In order to investigate the issue of this paper, the regression model of composite data in the period 2009 to 2019 was used and the data of 120 companies listed on the Tehran Stock Exchange were collected and used to test research hypotheses. Based on the screening method, research data were collected from companies listed on the Tehran Stock Exchange and was estimated by the panel data approach. The dependent variable is the value relationship of accounting information and independent variables include the ability to compare accounting information, ambiguity in financial reporting, weak internal controls and auditor expertise.

4- RESULTS & DISCUSSION

The first hypothesis of the research, that the comparability of financial statements leads to a significant increase in the value relevance of accounting information, has been confirmed based on profit per share and rejected in terms of the book value of each share. The second research hypothesis that ambiguity in financial reporting has a significant effect on the relationship between the comparability of financial statements and the value relevance of accounting information has been confirmed in terms of the book value of each share and rejected in terms of the profit of each share. The third hypothesis, that the weakness of internal controls has a significant effect on the relationship between the comparability of financial statements and the value relevance of accounting information, is equal to -1.063, the p-value of which is greater than 0.05, so the third hypothesis at the p-value of 5% rejected. The fourth hypothesis of the research, that the auditor's expertise has a significant effect on the relationship between the comparability of financial statements and the value relevance of accounting information, is equal to 2.098, and its error level is smaller than 0.05. Therefore, this hypothesis is confirmed at the 5% p-value.

5- CONCLUSIONS & SUGGESTIONS

The results show that comparability of accounting increases the value relationship of earnings, but does not increase book value. Financial statements that are more comparable do better in gaining the trust of users, which increases the value relationship of earnings per share. This means that when companies demonstrate the ability to compare more information than their industry counterparts, investors place a higher value on reported profits. However, the benefits of accounting comparability diminish when the degree of ambiguity in

financial reporting increases or there is a weakness in internal control. In contrast, the benefits of comparability increase when an industry-specific auditor is hired.

Keywords: Value relevance, Accounting comparability, Financial reporting opacity, Internal controls, Specialist auditors

بررسی نقش مقایسه پذیری اطلاعات حسابداری بر ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری

محسن رشیدی*

استادیار دانشگاه لرستان

زهرا منصوری

کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه لرستان

سارو صبرجو

کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه ولیعصر (عج) رفسنجان

نوع مقاله: پژوهشی

<https://doi.org/10.22067/mfe.2023.73414.1125>

چکیده

ارتباط ارزشی صورت‌های مالی برای سرمایه‌گذاران و استانداردهاگذاران از اهمیت زیادی برخوردار است. تحقیق حاضر بررسی می‌کند که آیا قابلیت مقایسه کارایی حسابداری در بین صنعتگران، ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری را افزایش می‌دهد یا خیر. این سؤال مهم است؛ زیرا هم هیئت استانداردهای حسابداری مالی و هم کمیسیون بورس اوراق بهادار به دنبال مقایسه بیشتر در گزارشگری مالی هستند. به منظور بررسی موضوع مورد مطالعه، از الگوی رگرسیونی داده‌های ترکیبی در دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ استفاده شده و داده‌های ۱۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران جمع‌آوری و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده شده است. بر مبنای روش غربالگری داده‌های پژوهش جمع‌آوری و با استفاده از رویکرد داده‌های تابلویی برآوردها انجام پذیرفت. متغیر وابسته ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری و متغیرهای مستقل شامل قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری، ابهام در گزارشگری مالی، ضعف کنترل‌های داخلی و تخصص حسابرس است. نتایج نشان می‌دهند که مقایسه‌پذیری حسابداری ارتباط ارزشی سود را افزایش می‌دهد، اما ارزش دفتری را افزایش نمی‌دهد. گزارش‌های مالی که قابلیت مقایسه بیشتری دارند، در جلب اعتماد استفاده‌کنندگان بهتر عمل می‌کنند که این موضوع باعث افزایش ارتباط ارزشی سود هر سهم می‌شود؛ به این معنا که وقتی شرکت‌ها قابلیت مقایسه اطلاعات بیشتری را نسبت به همتایان صنعت از خود نشان می‌دهند، سرمایه‌گذاران ارزش بالاتری به سود گزارش شده می‌دهند. با این حال، هنگامی که میزان ابهام در گزارشگری مالی افزایش یابد یا ضعف کنترل داخلی وجود داشته باشد، مزایای مقایسه‌پذیری حسابداری کاهش می‌یابد. در مقابل، هنگامی که حسابرس متخصص صنعت به کار گرفته می‌شود، مزایای مقایسه‌پذیری افزایش می‌یابد.

کلیدواژه‌ها: ارتباط ارزشی، مقایسه‌پذیری حسابداری، ابهام در گزارشگری مالی، کنترل‌های داخلی، حسابرس متخصص.

* نویسنده مسئول: Rashidi.m@lu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۰۱

صفحات: ۱۸۷-۲۲۲

مقدمه

مقایسه‌پذیری حسابداری یکی از ویژگی‌های فزاینده در سیستم گزارشگری مالی است. به‌طور کلی به این معنی تعریف می‌شود که دو نهاد گزارشگر که با رویدادهای اقتصادی یکسان روبرو هستند از روش‌های حسابداری مشابهی برای ثبت معاملات اساسی استفاده می‌کنند (De Franco, Kothari & Verdi, 2011). هیئت تدوین استانداردهای حسابداری^۱ هنگام توصیف قابلیت مقایسه تأکید می‌کند: "اگر اطلاعات مربوط به نهاد گزارشگر را بتوان با اطلاعات واحدهای مشابه دیگر مقایسه کرد، این اطلاعات مفیدتر هستند." در حقیقت، یک جریان در حال ظهور در ادبیات حسابداری چندین مزیت را برای قابلیت مقایسه حسابداری مطرح کرده است. به‌عنوان مثال، مقایسه‌پذیری منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی (Peterson, Choi, Choi, Myers & Schmardebeck & Wilks, 2015)، بهبود شفافیت عملکرد شرکت در آینده (Ziebart, 2019)، کاهش خطای پیش‌بینی تحلیلگران (De Franco, Kothari & Verdi, 2011)، تغییر هزینه سرمایه (Rashidi, 2019) و تصمیمات تأمین مالی کارآمدتر (Chiang, Kleinman & Lee, 2017) می‌گردد. با وجود شواهد فزاینده در مورد مزایای مقایسه‌پذیری حسابداری، درک محدودی از نقش قابلیت مقایسه در تصمیمات ارزیابی سرمایه‌گذاران و تعامل آن با سایر ویژگی‌های گزارشگری مالی (به‌عنوان مثال، ابهام در گزارشگری و حسابرسی مستقل) وجود دارد. تحقیق حاضر با هدف پر کردن این خلأ در ادبیات حسابداری انجام شده است.

در این پژوهش تأکید بر نقش تعدیل‌کننده قابلیت مقایسه در میزان منعکس کردن اطلاعات حسابداری استفاده شده توسط سرمایه‌گذاران، یعنی ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری است. اطلاعات مربوط حسابداری، سرمایه‌گذاران را قادر می‌سازد تا تصمیمات آگاهانه‌ای اتخاذ کنند و بدین ترتیب اطلاعات در قیمت سهام گنجانده می‌شوند (Shukri Doghabadi & Moradi, 2018). باین وجود، مفید بودن اطلاعات حسابداری برای سرمایه‌گذاران، بستگی به میزان مقایسه‌پذیری اطلاعات در بین شرکت‌های مشابه دارد (hajiha & chanari, 2019). تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری معتقدند که قابلیت مقایسه ارزش اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد و ارزیابی سرمایه‌گذاران از فرصت‌های جایگزین سرمایه‌گذاری را تسهیل می‌کند (FASB, 2010). از آنجا که مقایسه‌پذیری حسابداری هم کمیت و هم کیفیت اطلاعات مالی در دسترس سرمایه‌گذاران را افزایش می‌دهد، ارتباط ارزشی معیارهای اصلی مالی بررسی شده در ادبیات

قبلی سود و ارزش دفتری سهام را بهبود می‌بخشد (به‌عنوان مثال (Chiang, Kleinman & Lee, ۲۰۱۷؛ Clarkson, Hanna, Richardson & Thompson, 2011).

اهمیت بررسی موضوع پژوهش از این جنبه است که قابلیت مقایسه بیشتر با تسهیل معیارگذاری و دسترسی سرمایه‌گذاران به بخش وسیع‌تری از اطلاعات صنعت و سطح بازار، فضای اطلاعاتی شرکت را غنی می‌کند (De Franco, Kothari & Verdi, 2011؛ Fang, Iselin & Zhang, 2019). قابلیت مقایسه اطمینان اطلاعات مالی را بهبود می‌بخشد. ارزیابی ارائه منصفانه صورت‌های مالی با توجه به اطلاعات مشابه برای فعالان بازار، موجب کاهش عدم اطمینان در تصمیمات اتخاذ شده می‌شود (Peterson, Schmardebeck & Wilks, 2015). از طرفی، افزایش قابلیت مقایسه‌پذیری، هزینه جمع‌آوری و پردازش اطلاعات شرکت را کاهش می‌دهد (Rashidi, 2019). مطالعات (Choi et al., 2019) و (Kim, Kraft & Ryan 2013) نشان داده‌اند که مقایسه‌پذیری می‌تواند به سرمایه‌گذارانی که آگاهی کمتری دارند کمک کند تا اطلاعات شرکت را بهتر درک کنند و تجزیه و تحلیل‌های مالی را با معیارهای استاندارد انجام دهند. از آنجا که قابلیت مقایسه هزینه‌های جمع‌آوری و پردازش اطلاعات سرمایه‌گذاران را کاهش می‌دهد، امکان ارزیابی دقیق و مؤثر اطلاعات مالی را فراهم می‌کند. همچنین، قابلیت مقایسه با تصمیمات مطلوب قیمت‌گذاری سهام توسط سرمایه‌گذاران مرتبط است. انتظار بر این است که رابطه قیمت سهام با سود و ارزش دفتری، به واسطه قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری به‌طور مثبتی تعدیل شود. اگرچه سود و ارزش دفتری توسط سرمایه‌گذاران مثبت ارزیابی می‌شود، این معیارها پیامدهای اقتصادی متفاوتی دارند. درحالی که سود نقش اساسی در ارزیابی سهام دارد، ارزش دفتری اندازه‌گیری محافظه‌کارانه‌ای از ارزش تصفیه را ارائه می‌دهد و در ارزیابی عدم اطمینان، از اهمیت نسبتاً پایین‌تری برخوردار است (Burgstahler & Dichev, 1999؛ Collins, Pincus & Xie, 1999). در این پژوهش سه عامل تعدیل‌کننده در ارتباط با مزایای ارتباط ارزشی و قابلیت مقایسه شامل ابهام در گزارشگری مالی، ضعف کنترل‌های داخلی و تخصص حسابرس در صنعت مورد بررسی قرار می‌گیرد. انتظار بر این است هنگامی که شرکت‌ها گزارش‌های مالی مبهم و کنترل داخلی ضعیفی دارند سطح بالای مقایسه‌پذیری حسابداری مزایای کمتری از نظر ارتباط ارزشی داشته باشد. در مقابل، منافع مربوط به ارتباط ارزشی و قابلیت مقایسه حسابداری هنگامی بیشتر می‌شود که صورت‌های مالی توسط حسابرس متخصص در صنعت حسابرسی شود.

برای به حداکثر رساندن منافع مربوط به ارزش مقایسه‌پذیری حسابداری شرکت‌ها باید شفافیت بیشتر در گزارش‌دهی را تشویق کنند، کنترل‌های داخلی مربوط به گزارشگری مالی را تقویت کنند و حسابرسان متخصص در صنعت را بکار گیرند (Clarkson, Hanna, Richardson & Thompson, 2011). در همین راستا، (Choi et al., 2019) نشان دادند که با افزایش مقایسه‌پذیری حسابداری، رابطه بین بازده سهام و

سودهای آتی قوی‌تر می‌شود. در این پژوهش برخلاف مطالعات پیشین از جمله Froghi & GHasmzadeh (2018) که متمرکز بر ضریب واکنش سود در آینده است، هر دو ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری را بررسی می‌کنیم. از طرفی، برخلاف (Choi et al., 2019) با لحاظ کردن نقش تعدیل‌کننده ابهام در گزارشگری مالی و ویژگی‌های حسابداری، عوامل درون‌سازمانی و برون‌سازمانی مؤثر، در نظر گرفته شده است.

در ادامه تحقیق ابتدا، مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیقات انجام‌شده، فرضیه‌ها و سپس، مدل‌ها و روش‌های تحقیق و در نهایت نتیجه‌گیری و پیشنهادها ارائه می‌شود.

پیشینه نظری

قابلیت مقایسه و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری

صورت‌های مالی اطلاعات لازم را برای قضاوت‌های ارزشی در اختیار فعالان بازار قرار می‌دهد (Francis & Schipper, 1999). قابلیت مقایسه به‌عنوان کیفیت اطلاعاتی که کاربران را قادر می‌سازد شباهت‌ها و تفاوت‌های بین دو مجموعه از پدیده‌های اقتصادی را تشخیص دهند، تعریف شده است (FASB, 1980). ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری، توانایی ایجاد قدرت پیش‌بینی در سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری در اتخاذ تصمیمات آتی و تعدیل تصمیمات قبلی است. سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر فعالان بازار سرمایه، خواستار اطلاعاتی هستند که آن‌ها را در رسیدن به بازده مورد نظر یاری کند. ارتباط ارزشی بالاتر اطلاعات حسابداری، این افراد را در رسیدن به هدف خود کمک خواهد کرد (کمیته فنی سازمان حسابداری، 2016). ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری تابعی از پایداری سود و سلامت مالی (Bayat, Zalqi & Mir Hosseini, 2015)، سرمایه‌گذاری در دارایی‌های نامشهود (Srivastava, 2014; Collins, Maydew & Weiss, 1997)، مکانیسم‌های نظارت داخلی و خارجی (Dang, Brown & McCullough, 2011) و محیط اطلاعاتی (Bartov, Goldberg & Kim, 2005) شرکت است. در همین راستا، (Barth, Li & McClure, 2018) ارتباط ارزشی دارایی‌های نامشهود، فرصت‌های رشد و اقدامات عملکردی را تأیید کردند. مقایسه‌پذیری میزان اطلاعات موجود برای سرمایه‌گذاران در شرکت مورد نظر را افزایش می‌دهد. بالا بودن قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منجر به شفافیت گزارشگری مالی و گسترش دانش فعالان بازار سرمایه نسبت به شرکت‌های مشابه می‌شود زیرا شرکت‌های مشابه معیارهای معنی‌دارتری برای قابلیت مقایسه یکدیگر تشکیل می‌دهند و به سرمایه‌گذاران امکان دسترسی به بخش وسیع‌تری از اطلاعات مربوط به سطح صنعت و بازار را می‌دهند (Mahrbanpour, Fang, Iselin & Zhang, 2019; Sajadpour, 2020 & Faraji).

هدف حسابداری مالی بر آوردن نیازهای کاربران به اطلاعات مالی است، که در تصمیم‌گیری مفید است. این اطلاعات برای مفید بودن باید دارایی ویژگی قابلیت مقایسه باشند، بنابراین مدیران صورت‌های مالی را تهیه و ارائه می‌کنند که منبع اصلی اطلاعات است. سودمندی اطلاعات حسابداری به‌طور مداوم در ادبیات با عبارت "ارتباط ارزشی" بیان شده است. (Kimouche & Rouabhi, 2016) خاطر نشان کردند که ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری عملکرد اصلی حسابداری را که به ارائه اطلاعات مفید و قابل مقایسه مربوط می‌شود، منعکس می‌کند. این امر سرمایه‌گذاران را قادر می‌سازد اوراق بهادار را ارزش‌گذاری کنند و تصمیمات منطقی بگیرند. هدف تحقیق مربوط به ارزش این است که ارقام صورت‌های مالی را با معیاری از ارزش شرکت و ارزیابی رابطه چنین اطلاعاتی با تعیین ارزش مرتبط کند (Mirza, Malek & Abdul-Hamid, 2020). مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری می‌تواند به سازمان‌ها در دستیابی به اهداف سازمانی، کنترل داخلی و بهبود پاسخگویی و حاکمیت شرکتی کمک کنند. این نشان می‌دهد که یک سیستم اطلاعاتی مقایسه‌پذیر تأثیر مثبتی بر زمینه‌های مختلف مانند مدیریت مالی، حاکمیت عمومی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد (Choi et al., 2019). به‌طور کلی افزایش عرضه اطلاعات در مورد شرکت‌های قابل مقایسه، باعث ایجاد یک فضای اطلاعاتی غنی‌تر و افزایش قدرت اطلاعاتی سود گزارش شده می‌شود. به‌عنوان مثال (De Franco, Kothari & Verdi, 2011) تأثیر مقایسه‌پذیری را بر کارایی پیش‌بینی تحلیلگران بررسی و به این نتیجه رسیدند که قابلیت مقایسه بالاتر، با پیش‌بینی دقیق‌تر سودهای آینده و اختلاف نظر کمتر در بین تحلیل‌گران همراه است.

استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی باید بتوانند صورت‌های مالی واحد تجاری را طی زمان برای تشخیص روند تغییرات در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری مقایسه نمایند. همچنین باید بتوانند این روند را با واحدهای تجاری مختلف مقایسه کنند. بدین ترتیب باید اثرات معاملات و سایر رویدادهای مشابه در داخل واحد تجاری و در طول زمان، با ثبات رویه اندازه‌گیری و ارائه شود (Hassan Baglo, 2020). (Choi et al., 2019) دریافتند که قابلیت مقایسه اطلاع‌رسانی بازده دوره فعلی را بهبود می‌بخشد. به عبارتی، مقایسه‌پذیری میزان اطلاعات گنجانده شده در اطلاعات حسابداری و قیمت سهام را افزایش می‌دهد و به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا عملکرد آینده شرکت را بهتر پیش‌بینی کنند؛ بنابراین، با افزایش قابلیت مقایسه، صورت‌های مالی برای فعالان بازار آموزنده‌تر می‌شوند و این قابلیت مقایسه مجموعه اطلاعات در دسترس فعالان بازار را گسترش داده و از طریق افزایش ارزش اطلاعاتی، اطلاعات حسابداری از جمله سود به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا فعالیت‌های اقتصادی پایه‌ای شرکت را

در مقایسه با دیگر شرکت‌های هم صنعت خود ارزیابی کنند و بنابراین، ارزش شرکت را بهتر ارزیابی کنند (Foroughi & Ghasemzadeh, 2017).

هنگامی که هدف صورت‌های مالی شرکت‌ها افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات مالی باشد، اعتباردهندگان می‌توانند اهداف بالقوه را غربال کنند، برآوردهای آن‌ها را با دقت بیشتری ارزیابی کرده و تصمیمات سودآوری تری بگیرند. افزون بر این، (Kim, Kraft & Ryan, 2013) دریافتند که مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری، اختلال در قضاوت‌های ارزش‌گذاری تأمین‌کنندگان منابع مالی را از طریق افزایش ارتباط ارزشی سود، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و عدم اطمینان. در بازارهای بدهی را کاهش می‌دهد. تحقیقات قبلی (از جمله Rashidi, 2020) همچنین نشان داده است که قابلیت مقایسه، کیفیت اطلاعات صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد زیرا توانایی مدیران در پنهان کردن اطلاعات نامطلوب از فعالان بازار را محدود می‌کند.

(Choi et al., 2019) استدلال می‌کنند که مقایسه‌پذیری به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا اطلاعات خاص شرکت را با سهولت بیشتری استخراج و درک کنند، زیرا آن‌ها می‌توانند از اطلاعات شرکت‌های مشابه به عنوان یک سیگنال در تفسیر صورت‌های مالی شرکت اصلی استفاده کنند؛ بنابراین، انتظار بر این است که افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، مجموعه اطلاعات در دسترس سرمایه‌گذاران را افزایش داده، کیفیت اطلاعات را بهبود بخشد و هزینه‌های جمع‌آوری و پردازش اطلاعات را کاهش دهد. **فرضیه اول:** قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منجر به افزایش معنادار ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری می‌شود.

نقش تعدیل‌کننده ابهام در گزارشگری مالی

انتظار بر این است که مزایای داشتن صورت‌های مالی قابل مقایسه هنگامی که فضای اطلاعاتی شرکت بسیار مبهم باشد، کاهش یابد به نحوی که سرمایه‌گذاران نمی‌توانند به‌طور قابل اتکایی ارقام ارائه شده در صورت‌های مالی را ارزیابی کنند. ابهام در گزارشگری مالی منجر به افزایش عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه‌گذاران می‌شود. گزارش‌های مالی مبهم، مدیران را قادر می‌سازد تا اخبار بد را برای مدت طولانی پنهان کنند (Kim & Zhang, 2014) این موضوع خود باعث کاهش ارزش اطلاعات حسابداری می‌شود. اگر گزارشگری مالی مبهم باشد سرمایه‌گذاران توان تشخیص این که آیا مسائل ایجاد شده برای شرکت ناشی از محدودیت‌های اقتصادی یا به دلیل ارائه اطلاعات نادرست است را ندارند؛ بنابراین، حتی اگر صورت‌های مالی شرکت با دیگر شرکت‌های هم صنعت قابل مقایسه باشد، ارزیابی این که آیا اطلاعات حسابداری مربوط، دقیق و قابل اعتماد هست یا نه، دشوار است. در مطالعات داخلی Hamidian &

(Eshaghi, 2021) در بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ابهام گزارشگری مالی بر ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری هر سهم بیان می‌کنند سود و ارزش دفتری هر سهم دارای ارتباط ارزشی بوده و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، ارتباط ارزشی سود هر سهم را افزایش می‌دهد. ولی قابلیت مقایسه، ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم را کاهش می‌دهد. از سوی دیگر ابهام گزارشگری مالی، ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم ناشی از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را کاهش داده، ولی بر ارتباط ارزشی سود هر سهم ناشی از قابلیت مقایسه تأثیری ندارد.

(Kim & Zhang, 2014) نشان دادند که ابهام بیشتر با کاهش ارزش ارتباطی اطلاعات حسابداری و عدم تقارن اطلاعاتی، خطر سقوط قیمت سهام و قیمت‌گذاری نادرست سهام همراه است؛ بنابراین، در شرایط وجود ابهام در گزارشگری مالی، احتمال این که اطلاعات قابل مقایسه بتواند قضاوت‌های سرمایه‌گذاران برای ارزیابی را بهبود بخشد، کاهش می‌یابد زیرا مبنای برآورد سرمایه‌گذاران (صورت‌های مالی شرکت) از کیفیت پایینی برخوردار است و به عبارت دیگر اطلاعات حسابداری از ارزش پایینی برخوردار هستند. ارائه اطلاعات مبهم مدیران را قادر می‌سازد تا با پنهان‌سازی اخبار نامطلوب، عواقب ناشی از ارائه فعالیت‌های اقتصادی واقعی را در صورت‌های مالی کاهش دهند (Hutton, Marcus & Tehranian, 2009). اگرچه ممکن است سرمایه‌گذاران با تجزیه و تحلیل شرکت‌های مشابه، به برخی از اخبار بد منتشر نشده پی ببرند، اما هنوز هم شرکت می‌تواند مزایای قابل مقایسه بودن را در ارتباط ارزشی صورت‌های مالی به خطر اندازد. از طرفی، ابهام در گزارشگری مالی خطر سقوط قیمت سهام را افزایش می‌دهد (Hutton, Marcus & Tehranian, 2009؛ Kim & Zhang, 2014)، که ممکن است ارتباط بین مقایسه‌پذیری و ارزش‌گذاری شرکت را تضعیف کند؛ بنابراین، انتظار بر این است که ابهام در گزارشگری مالی اثر مثبت پیش‌بینی شده مقایسه‌پذیری بر ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری را کاهش دهد.

فرضیه دوم: ابهام در گزارشگری مالی تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد.

نقش تعدیل‌کننده کیفیت کنترل داخلی

کنترل‌های داخلی ضعیف در شرکت منجر به افزایش خطای اندازه‌گیری، ریسک اطلاعاتی و ریسک عملیاتی شده که در نتیجه آن امکان تحریف عمدی و غیرعمدی در روند گزارشگری مالی فراهم می‌شود (Ge & McVay, 2005). در مقابل، کنترل‌های داخلی کارآمد و قابل اعتماد منجر به بهبود فرآیند نظارت و بررسی شده و از طریق افزایش ارزش نقش اطلاعاتی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری موجب جلوگیری از تسلط مدیریت بر منابع شرکت در جهت منافع شخصی می‌شود (Qi, Li, Zhou & Sun, 2017).

ضعف‌های کنترل داخلی باعث می‌شود سرمایه‌گذاران ارزیابی‌های خود نسبت به کیفیت و دقت اطلاعات حسابداری را بازنگری کنند. به عبارتی، بازار واکنش منفی به افشای ضعف کنترل‌های داخلی نشان می‌دهد (Hammersley, Myers & Shakespeare, 2008). همچنین، نقاط ضعف کنترل داخلی ممکن است بر دقت پیش‌بینی سود فعالان بازار (بر مبنای اطلاعات حسابداری موجود) تأثیرگذار باشد. تحقیقات قبلی نشان داده است که گستردگی خطای پیش‌بینی تحلیلگران به کیفیت مکانیسم‌های کنترل داخلی بستگی دارد (Saedi & Dastgir, 2017). به عبارتی، کنترل‌های داخلی ناکارآمد نسبت به گزارشگری مالی منجر به کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران به ارزش اطلاعات مالی می‌شود. از این رو، اگر شرکت کنترل‌های داخلی ناکارآمدی داشته باشد، انتظار بر این است که مزایای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کاهش یابد.

فرضیه سوم: ضعف کنترل‌های داخلی تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد.

نقش تعدیل‌کننده تخصص حسابرس

حسابرسانی که سهم بالاتری از بازار یک صنعت خاص را در اختیار دارند (حسابرسان متخصص در صنعت)، در صورت قصور و عدم کشف اشتباهات بااهمیت، بخش عمده‌ای از صاحبکاران خود را از دست داده و با زیان عمده‌ای مواجه می‌گردند؛ بنابراین، تیم حسابرسی به منظور کنترل ریسک مربوطه در سطحی قابل قبول، منابع بیشتری به کار تخصیص داده و برنامه‌ریزی حسابرسی را با دقت بالاتری انجام می‌دهند. با افزایش تخصص حسابرس، کیفیت اطلاعات ارائه شده به سرمایه‌گذاران افزایش یافته و بازده غیرعادی ناشی از کیفیت گزارشگری ضعیف، کاهش می‌یابد. به عبارتی، امکان دستیابی به اطلاعات شفاف و با کیفیت افشای مناسب توسط سرمایه‌گذاران افزایش یافته و عدم تقارن اطلاعاتی بین گروه‌های مختلف متقاضی صورت‌ها و اطلاعات مالی کاهش می‌یابد (Rashidi, 2018). مطالعات قبلی نشان داده است که حسابرسان متخصص می‌توانند حسابرسی‌های با کیفیت بالاتر انجام دهند، که این افزایش کیفیت توسط سرمایه‌گذاران درک و ارزش‌گذاری می‌شود (Krishnan, Li & Wang, 2013). Reichelt & Wang (2010) نیز دریافتند حسابرسانی که هم در سطح ملی و هم منطقه‌ای متخصص هستند، حسابرسی‌های با کیفیت بالا ارائه می‌دهند. شواهد موجود با این مفهوم سازگار است که حسابرسان متخصص توانایی و انگیزه بیشتری برای اطمینان از اعتبار صورت‌های مالی دارند.

حسابرسان متخصص تجربه بیشتری در ارائه خدمات به صاحبکاران مختلف در یک صنعت دارند و از این رو توان اجرای بهترین روش‌ها را در شرکت‌های مشابه دارند (Gul, Fung & Jaggi, 2009). از

طرفی، حسابرسان متخصص کیفیت و دقت اطلاعات حسابداری را بهبود می‌دهند و این اطمینان را ایجاد می‌کنند که پاسخگویی مسئولان برای گزارشگری و افشای بیشتر در جهت افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری مورد کنترل و نظارت قرار می‌گیرد. (Pucheta-Martínez & de Fuentes, 2007). این نه تنها به افزایش شفافیت و درستی معیارهای عملکرد گزارش شده کمک می‌کند بلکه به سرمایه‌گذاران امکان می‌دهد تا صورت‌های مالی را نسبت به شرکت‌های هم‌رده خود در همان صنعت بهتر ارزیابی کنند؛ بنابراین، انتظار بر این است که حسابرسی صورت‌های مالی توسط حسابرسان متخصص در صنعت، پیامدهای مثبت مقایسه‌پذیری بر ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری را افزایش دهد.

فرضیه چهارم: تخصص حسابرس تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد.

پیشینه تجربی

بلگو (۲۰۲۰)، در بررسی تأثیر دوره تصدی مدیرعامل بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر نوع حسابرس به این نتیجه رسید که دوره تصدی مدیرعامل بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. بدین معنی که هر چقدر دوره تصدی مدیرعامل بیشتر باشد چون مدیرعامل شناخت بیشتری از واحد اقتصادی کسب کرده، این مسئله منجر به موفقیت بیشتر شرکت شده و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی افزایش می‌یابد. همچنین به این نتیجه دست یافت که اندازه حسابرس، ارتباط مستقیم بین دوره تصدی مدیرعامل و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تقویت می‌کند.

لطفی، صالحی و لاری (۲۰۱۹) به بررسی تأثیر سرمایه فکری بر خرید اظهارنظر با نقش واسطه قابلیت مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه فکری و مؤلفه‌های آن با خرید اظهارنظر رابطه منفی و معناداری وجود دارد و قابلیت مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی بر این رابطه تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد. بدین معنا که سرمایه فکری و اجزای آن نظیر سرمایه انسانی، ارتباطی، ساختاری و مشتری باعث کاهش پدیده نامطلوب خرید اظهارنظر حسابرسی می‌شود و ویژگی قابلیت مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی منجر به بهبود رابطه بین سرمایه فکری و خرید اظهارنظر حسابرس می‌شود.

مهربان‌پور، سجادی و فرجی (۲۰۱۹)، با مطالعه نقش میانجی کیفیت گزارشگری مالی در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد دریافتند که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به‌طور منفی و معناداری، سطح نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها را کاهش می‌دهد. همچنین، در خصوص تأثیر میانجی کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد، رابطه معناداری مشاهده نشد. با توجه به محیط بازار سرمایه ایران، به دلیل تمرکز مالکیت بالا و مالکیت نهادی و

در نتیجه عدم تقارن اطلاعاتی کم، هزینه نمایندگی پایین و سیستم تأمین مالی ارزان از طریق بانک‌ها و همچنین، تورم شایان توجه اقتصاد در ایران (کاهش ارزش دارایی پولی)، افزایش کیفیت گزارشگری مالی، بر نگهداشت وجه نقد تأثیر شرکت‌ها تأثیر ندارد.

خداپرست، خریدار، وطن‌پرست و رضایی (۲۰۱۸)، آزمون تجربی مقایسه کارایی مدل‌های هزینه سهام عادی تحت ابهام اطلاعاتی و ارتباط ارزشی سود انجام دادند و برای مقایسه کارایی از مدل‌های رشد گوردون و اولسون جونتر استفاده شد. آن‌ها با در نظر گرفتن نتایج آزمون‌ها و مقایسه توان تبیین‌کنندگی و دقت هر یک از مدل‌ها، به این نتیجه رسیدند که دو مدل اولسون جونتر و گوردون در سطوح اطمینان مختلف از اعتبار مناسب و اتکاپذیری برخوردارند. از میان دو مدل گوردون و اولسون جونتر، مدل اولسون جونتر در قیاس با مدل رشد گوردون کارایی مؤثرتری دارد. نتایج آزمون مقایسه اثر تعدیلی ارتباط ارزشی سود بر هزینه سهام عادی به دست آمده از دو مدل اولسون جونتر و رشد گوردون، حاکی از معناداری نقش تعدیلی ارتباط ارزشی سود است، به نحوی که مدل اولسون جونتر در مقایسه با مدل رشد گوردون، کارایی برتری را نشان می‌دهد. به همین دلیل بر اساس نتایج، در شرایط پرریسک و کم‌ریسک مدل اولسون جونتر در مقایسه با مدل رشد گوردون کارایی بیشتری دارد و هزینه سهام عادی برآورده شده از این مدل برای تصمیم‌گیری از طریق مصون‌سازی پرتفوی از زیان‌های احتمالی سودمند است.

گلمحمدی، شورکی، پورحیدری و عزیزخانی (۲۰۲۰)، مقایسه‌پذیری حسابداری، کیفیت گزارشگری مالی و نظرات حسابرسی: شواهدی از ایران را مورد مطالعه قرار دادند و به این نتیجه دست یافتند که بین مقایسه‌پذیری حسابداری و اظهار نظر حسابرسی ارتباط منفی وجود دارد آن‌ها همچنین دریافتند که ارتباط منفی بین کیفیت گزارشگری مالی و اظهار نظر حسابرسی وجود دارد. این نتایج حاکی از آن است که مقایسه‌پذیری حسابداری بالاتر و کیفیت گزارشگری مالی بالاتر (با کیفیت سود حاصل از آن) تمایل حسابرس به صدور نظر اصلاح نشده افزایش می‌دهد.

چیرکوپ، کالینز، هس و نگابین (۲۰۲۰)، با مطالعه مقایسه‌پذیری حسابداری و کارایی نوآورانه شرکت دریافتند که مقایسه‌پذیری بیشتر حسابداری منجر به افزایش توانایی پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها در تحقیق و توسعه شرکت‌های هم‌تا می‌شود. در سطح مقطعی، مشاهده کردند که اگر شرکت‌های هم‌رده از کیفیت حسابداری (تعهدی) بالاتری برخوردار باشند و خود مبتکرانی موفق باشند، رابطه بین مقایسه‌پذیری حسابداری و کارایی نوآورانه قوی‌تر است. به طور خلاصه، این مطالعه نشان می‌دهد که یک ویژگی کیفی مشترک حسابداری، یعنی مقایسه‌پذیری حسابداری با کارایی نوآورانه ارتباط مثبت دارد. ژانگ (۲۰۲۰)، تأثیر مقایسه‌پذیری بودن اطلاعات حسابداری در تأخیر زمانی حسابرسی را

بررسی و نشان داد که از منظر ریسک حسابرسی، افزایش مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری ممکن است منجر به تمایل مدیران به اتخاذ مدیریت سود واقعی بیشتر برای منافع شخصی پنهان شود، که باعث می‌شود ریسک حسابرسی و پیچیدگی حسابرسی افزایش یابد. در نتیجه، حسابرسان باید زمان بیشتری را صرف کاهش خطرات حسابرسی کنند؛ بنابراین هرچه مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری بیشتر باشد، گزارش حسابرسان طولانی‌تر می‌شود.

ژریو و اکسیومن (۲۰۲۰)، با مطالعه مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری و کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌ها، دریافتند که مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری با سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد و کمبود سرمایه رابطه منفی دارد؛ بنابراین مقایسه‌پذیری زیاد می‌تواند اطلاعات مربوطه مورد نیاز کاربران اطلاعات را فراهم کند تا رفتارهای بیشتر و کمتر از حد سرمایه‌گذاری مهار شود. بررسی بیشتر نشان داد که با افزایش شفافیت اطلاعات، رابطه منفی بین مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری و رفتار بیشتر از حد سرمایه‌گذاری ضعیف می‌شود، بنابراین شفافیت و مقایسه‌پذیری اطلاعات یک راه‌حل جایگزین برای مهار رفتار سرمایه‌گذاری بیش‌ازحد است؛ اما برای رفتار کمتر از حد سرمایه‌گذاری، شفافیت و مقایسه‌پذیری اطلاعات نشان می‌دهد که رابطه جایگزینی فقط در فضای شفافیت بالای اطلاعات وجود دارد.

میرزا، مالک و عبدالحمید (۲۰۲۰)، با بررسی ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام دریافتند که ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام یک متغیر مهم ارتباط ارزشی در تصمیم‌گیری است. این نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاران بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام تمرکز می‌کنند در حالی که تأکید کمتری بر ارتباط ارزشی سود در تصمیم‌گیری در مورد سرمایه‌گذاری دارند، زیرا سوگیری مدیریتی کمتری در سود گزارش شده وجود دارد.

نیلون، سیئاتپانگ و تنسوریا (۲۰۲۰)، ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری و مدیریت سود را بررسی کردند. اطلاعات حسابداری در این مطالعه شامل سود، ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و جریان‌های نقدی است و مدیریت سود توسط اقلام تعهدی اختیاری اندازه‌گیری شده و با استفاده از مدل اصلاح شده جونز تعدیل شده عملکرد محاسبه می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که درآمد، ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و جریان‌های نقدی به‌طور هم‌زمان بر قیمت سهام تأثیر می‌گذارد، به این معنی که اطلاعات حسابداری دارای ارتباط ارزشی بازار است، اگرچه شواهدی وجود دارد که تا حدودی، فقط جریان‌های نقدی بر قیمت سهام تأثیر می‌گذارد. این مطالعه همچنین نشان داد که حضور مدیریت سود، ارتباط ارزشی سود را تضعیف می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که مدیریت سود ارتباط ارزشی سود و جریان‌های نقدی را از بین می‌برد.

طرح پژوهش

تحقیق حاضر بر اساس هدف، از نوع توصیفی و بر اساس ماهیت و روش از نوع همبستگی است. با توجه به این که این تحقیق می‌تواند در فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران مورداستفاده قرار گیرد، نوع تحقیق کاربردی محسوب می‌شود. در اجرای طرح تحقیق توصیفی، محقق متغیرها را دستکاری نمی‌کند یا برای وقوع رویدادها شرایطی را به وجود نمی‌آورد. بر اساس این طبقه‌بندی به دلیل این که هیچ‌یک از متغیرهای تحقیق دستکاری نشده‌اند و به توصیف اطلاعات گردآوری شده بسنده می‌شود، روش تحقیق توصیفی است. تحقیقات همبستگی شامل پژوهش‌هایی است که در آن‌ها سعی می‌شود رابطه‌ی بین متغیرهای مختلف با استفاده از ضریب همبستگی، کشف یا تعیین شود. در تحقیق همبستگی، هدف اصلی مشخص کردن رابطه‌ی بین دو یا چند متغیر، اندازه و مقدار آن رابطه است. در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات، ابتدا از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. در روش کتابخانه‌ای، مبانی نظری پژوهش، از کتب و مجلات تخصصی فارسی و لاتین گردآوری می‌شود. سپس، برای گردآوری داده‌های پژوهش حاضر از لوح‌های فشرده آرشیو تصویری و آماری سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سایت رسمی شرکت بورس اوراق بهادار تهران و دیگر پایگاه‌های اینترنتی مرتبط، اطلاعات حسابداری شرکت‌های بورسی و دیگر منابع اطلاعاتی استفاده شده است.

مدل و متغیرهای پژوهش

مدل تحقیق

این تحقیق به دنبال بررسی عوامل مؤثر بر ارتباط بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری است. بدین منظور از مدل‌های زیر برای بررسی فرضیه‌ها استفاده شده است:

مدل (۱) جهت بررسی فرضیه اول

$$PRICE_{it} = \beta_0 + \beta_1 EPS_{it} + \beta_2 BVPS_{it} + \beta_3 Comparability_{it} + \beta_4 EPS_{it} \\ * Comparability_{it} + \beta_5 BVPS_{it} * \beta_6 Comparability_{it} + \beta_7 Size_{it} \\ + \beta_8 LEV_{it} + \beta_9 LOSS_{it} + \beta_{10} MB_{it} + \beta_{11} ROA_{it} + \beta_{12} Audit_Q_{it} \\ + \varepsilon_{it}$$

مدل (۲) جهت بررسی فرضیه دوم

$$\begin{aligned}
PRICE_{it} = & \beta_0 + \beta_1 EPS_{it} + \beta_2 BVPS_{it} + \beta_3 Comparability_{it} + \beta_4 OPAQUE_{it} \\
& + \beta_5 EPS_{it} * Comparability_{it} + \beta_6 BVPS_{it} * Comparability_{it} \\
& + \beta_7 Comparability_{it} * OPAQUE_{it} + \beta_8 EPS_{it} * OPAQUE_{it} \\
& + \beta_9 BVPS_{it} * OPAQUE_{it} + \beta_{10} EPS_{it} * Comparability_{it} \\
& * OPAQUE_{it-1} + \beta_{11} BVPS_{it} * Comparability_{it} * OPAQUE_{it} \\
& + \beta_{12} Size_{it} + \beta_{13} LEV_{it} + \beta_{14} LOSS_{it} + \beta_{15} ROA_{it} + \beta_{16} MB_{it} \\
& + \beta_{17} Audit_Q_{it} + \varepsilon_{it}
\end{aligned}$$

مدل (۳) جهت بررسی فرضیه سوم

$$\begin{aligned}
PRICE_{it} = & \beta_0 + \beta_1 EPS_{it} + \beta_2 BVPS_{it} + \beta_3 Comparability_{i,t} + \beta_4 Internal_C_{it} \\
& + \beta_5 EPS_{it} * Comparability_{i,t} + \beta_6 BVPS_{it} * Comparability_{i,t} \\
& + \beta_7 Comparability_{i,t} * Internal_C_{it} + \beta_8 EPS_{it} \\
& * Internal_C_{it} + \beta_9 BVPS_{it} * Internal_C_{it} + \beta_{10} EPS_{it} \\
& * Comparability_{i,t} * Internal_C_{it} + \beta_{11} BVPS_{it} \\
& * Internal_C_{it} * MComparability_{it} + \beta_{12} Size_{it} + \beta_{13} LEV_{it} \\
& + \beta_{14} LOSS_{it} + \beta_{15} ROA_{it} + \beta_{16} MB_{it} + \beta_{17} Audit_Q_{it} + \varepsilon_{it}
\end{aligned}$$

مدل (۴) جهت بررسی فرضیه چهارم

$$\begin{aligned}
PRICE_{it} = & \beta_0 + \beta_1 EPS_{it} + \beta_2 BVPS_{it} + \beta_3 Comparability_{it} + \beta_4 Special_{i,t} \\
& + \beta_5 EPS_{it} * Comparability_{it} + \beta_6 BVPS_{it} * Comparability_{i,t} \\
& + \beta_7 Comparability_{it} * Special_{i,t} + \beta_8 EPS_{it} * Special3_{i,t} \\
& + \beta_9 BVPS_{it} * Special_{it} + \beta_{10} * EPS_{it} * omparability_{i,t} \\
& * Special_{it} + \beta_{11} BVPS_{it} * omparability_{i,t} * Special3_{i,t} \\
& + \beta_{12} Size_{it} + \beta_{13} LEV_{it} + \beta_{14} LOSS_{it} + \beta_{15} ROA_{it} + \beta_{16} MB_{it} \\
& + \beta_{17} Audit_Q_{it} + \varepsilon_{it}
\end{aligned}$$

در مدل‌های مذکور:

PRICE ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری؛ Internal_C ضعف کنترل‌های داخلی؛ SPECIAL تخصص حسابرس؛ OPAQUE ابهام در گزارشگری مالی؛ Comparability قابلیت مقایسه؛ Audit_Q کیفیت حسابرسی؛ ROA بازده دارایی؛ Size اندازه شرکت؛ LEV اهرم مالی و LOSS زیان؛ MB ارزش بازار به ارزش دفتری شرکت را نشان می‌دهد.

متغیر وابسته

ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری: در این پژوهش به پیروی از چارچوب (Ohlson, 1995)، قیمت سهام به‌عنوان تابعی از سود و ارزش دفتری در نظر گرفته شده است. ضرایب برآورد شده برای هر متغیر بیانگر ارتباط ارزشی سود و ارتباط ارزشی ارزش دفتری است (Collins, Maydew & Weiss, 1997).

(مدل ۵)

$$PRICE_{it} = \beta_0 + \beta_1 EPS_{it} + \beta_2 BVPS_{it} + \delta_{it}$$

که در آن PRICE قیمت سهام شرکت‌ها در پایان سال مالی است که از سایت بورس اوراق بهادار استخراج شده است. EPS سود هر سهم و BVPS ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام به ازای هر سهم است.

متغیرهای مستقل

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی (Comparability): هر چه سیستم‌های حسابداری دو شرکت با یکدیگر قابلیت مقایسه بیشتری داشته باشند، تفاوت کمتری بین دو سود مورد انتظار مشاهده خواهد شد. با توجه به مطالب گفته شده، قابلیت مقایسه حسابداری بین شرکت‌های *i* و *j* به شرح زیر تعریف می‌شود.

$$CompAcct_{it} = -\frac{1}{5} * \sum_{t-4}^t |E(Earnings)_{iit} - E(Earnings)_{ijt}|$$

قابلیت مقایسه حسابداری برای تمام زوج شرکت‌های *i* و *j* موجود در نمونه هر صنعت، برای *i-j* سال‌های مورد بررسی، محاسبه می‌شود؛ به این معنا که با توجه به رابطه بالا سود مورد انتظار شرکت *i* براساس معادله این شرکت و معادله شرکت *j* که هم صنعت آن است (و در نمونه آماری پژوهش موجود است)، برآورد شده و اختلاف سودهای انتظاری به دست می‌آید. باید اختلاف سود مورد انتظار هر شرکت را با تمام شرکت‌های هم صنعت موجود در نمونه آماری، برای هر سال شرکت محاسبه کرد و اختلاف سودهای مورد انتظار را به دست آورد. بعد از مرتب کردن نزولی تمام ترکیب‌های به دست آمده برای هر شرکت *i* متغیر قابلیت مقایسه (M4-CompAcct) از طریق میانگین‌گیری از ۴ عدد بزرگ‌تر هر شرکت سال، به دست می‌آید.

ابهام در گزارشگری مالی (OPAQUE): ابهام در گزارشگری مالی میانگین متحرک قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری سه سال قبل از سال مورد نظر است، که با استفاده از مدل اصلاح شده جونز تخمین زده می‌شود (Hutton, Marcus, & Tehranian, 2009). این معیار با استفاده از مدیریت اقلام تعهدی افزایش می‌یابد و گرایش مدیران برای پنهان کردن اطلاعات از شرکت کنندگان بازار را، از طریق گزارشگری مالی مبهم (Kim, & Zhang, 2014) افزایش می‌دهد.

رابطه (۱)

$$\frac{TA_{jt}}{Assets_{jt-1}} = \alpha_0 \frac{1}{Assets_{jt-1}} + \beta_1 \frac{\Delta Sales_{jt}}{Assets_{jt-1}} + \beta_2 \frac{PPE_{jt}}{Assets_{jt-1}} + \varepsilon_{jt}$$

رابطه (۲)

$$DisAcc_{jt} = \frac{TA_{jt}}{Assets_{jt-1}} - \left(\hat{\alpha}_0 \frac{1}{Assets_{jt-1}} + \hat{\beta}_1 \frac{\Delta Sales_{jt} - \Delta Receivables_{jt}}{Assets_{jt-1}} + \hat{\beta}_2 \frac{PPE_{jt}}{Assets_{jt-1}} \right)$$

TA: مجموع اقلام تعهدی شرکت؛ Assets: مجموع دارایی‌های؛ $\Delta Sales$: تغییرات در فروش؛ PPE: اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات و $\Delta Receivables$: تغییرات در حساب‌های دریافتی است.

ضعف کنترل‌های داخلی (Internal_C): متغیری مجازی است که اگر شرکت در سالی که رسیدگی شده است دارای ضعف کنترل‌های داخلی بر مبنای گزارش حسابرس مستقل (به علت نبود دستورالعمل صدور گزارش کنترل‌های داخلی در سال‌های پیشین) گزارش کنترل‌های داخلی باشد، عدد یک و در غیر این صورت صفر می‌پذیرد (Chan, 2018). برای تعیین ضعف‌های کنترل داخلی با بررسی گزارش‌های حسابرسی شرکت‌های نمونه نکاتی که در بندهای گزارش حسابرس و بازرس قانونی می‌تواند از مصادیق ضعف عمده در کنترل‌های داخلی باشد، به‌عنوان ضعف شناسایی شده؛ از جمله نقص در محاسبات بهای تمام شده، وجود مطالبات عمده مربوط به سنوات گذشته و وصول نشدن آن‌ها، نبود پوشش بیمه‌ای کافی برای دارایی‌ها و ... با عنایت به اظهار نظر حسابرس در خصوص پیاده‌سازی سیستم کنترل داخلی که در بند مربوط به سایر مسئولیت‌های قانونی و مقرراتی حسابرس در گزارش حسابرس به آن اشاره شده است.

تخصص حسابرس (Special): در این پژوهش برای محاسبه تخصص حسابرس به پیروی از پژوهش‌های پیشین (Palmrose, 1976 و Mahdavi and Hosseini nia, 2015) از سهم بازار به‌عنوان شاخصی برای تخصص حسابرس در صنعت به شرح رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$Special_{it} = \frac{\text{مجموع داراییهای تمام صاحبکاران هر موسسه حسابداری خاص در صنعت خاص}}{\text{مجموع داراییهای تمام صاحبکاران در این صنعت}}$$

حسابرس‌هایی که سهم بازار آن‌ها (طبق رابطه بالا) بیش از میانه سهم بازار تمام حسابرس‌ها است، به‌عنوان حسابرس متخصص در صنعت در نظر گرفته می‌شود و متغیر تخصص حسابرس در صنعت برابر با یک و در غیر این صورت صفر است.

متغیرهای کنترل

در این پژوهش متغیرهای کنترلی بر اساس تحقیقات پیشین تعیین شده و در الگوهای تحقیق لحاظ شده است.

کیفیت حسابداری (Audit-Q): در این تحقیق معیار حسابداری، اندازه موسسه حسابداری در نظر گرفته شده است به‌نحوی که اگر حسابرس شرکت سازمان حسابداری باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر می‌پذیرد.

بازده دارایی (ROA): برابر با نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌های شرکت در ابتدای دوره است.

اهرم مالی (Lev): برابر با نسبت مجموع بدهی‌ها به مجموع دارایی‌های شرکت است.

اندازه شرکت (Size): برابر با لگاریتم طبیعی مجموع دارایی‌های شرکت است.

زیان (Loss): متغیر دو وجهی است که اگر شرکت در سال جاری، سال قبل و یا در دو سال قبل زیان داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر است.

ارزش بازار به ارزش دفتری (MB): برابر با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام است.

جامعه‌ی آماری و نحوه‌ی انتخاب شرکت‌ها

جامعه‌ی آماری مورد مطالعه‌ی این تحقیق، کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ است. در این تحقیق، برای انتخاب نمونه، از کل داده‌های در دسترس استفاده شده است. نخست تمام شرکت‌هایی که می‌توانستند در نمونه‌گیری شرکت کنند، انتخاب شدند. سپس، از بین

کلیه شرکت‌های موجود، شرکت‌هایی که واجد هر یک از شرایط زیر نبوده‌اند، حذف شده و در نهایت شرکت‌های باقی‌مانده برای انجام آزمون انتخاب شده‌اند:

۱- به‌منظور همگن شدن نمونه‌ی آماری در سال‌های موردبررسی، پیش از سال ۱۳۸۸ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.

۲- به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره‌ی مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد.

۳- نمونه آماری شامل شرکت‌های واسطه‌گری مالی، سرمایه‌گذاری، لیزینگ، بانک‌ها و شرکت‌های بیمه نمی‌شود.

۴- شرکت‌ها طی قلمرو زمانی این تحقیق تغییر فعالیت یا دوره‌ی مالی نداده باشند.

۵- داده‌های مورد نظر شرکت‌ها در دسترس باشد.

در نهایت شرکت‌های موردبررسی در این تحقیق، شامل ۱۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

برای ارائه‌ی یک نمای کلی از خصوصیات مهم متغیرهای محاسبه شده، در جدول زیر برخی از مفاهیم آمار توصیفی این متغیرها، شامل میانگین، میانه، انحراف معیار، حداقل و اکثر مشاهدات ارائه شده است.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	میانگین	میانه	انحراف معیار	حداکثر	حداقل
سود هر سهم	۶۲۰/۳۶	۳۱۹/۰۰	۷۹۱/۲۸	۶۷۶۲/۰	۰/۰۰۰۰
ارزش دفتری هر سهم	۱۰۸/۱۳	۸۱/۳۰۰	۷۸/۲۷۱	۳۱۴/۲۴	۵۸/۵۷۳
قابلیت مقایسه	-۰/۱۱۸۷	-۰/۱۳۵۰	۰/۲۰۵۱	۰/۵۸۷۰	-۰/۵۸۱۰
ابهام گزارشگری مالی	۰/۲۶۰۰	۰/۱۸۰۵	۰/۲۱۱۴	۰/۹۹۶۰	۰/۰۰۸۰
تخصیص حسابرس	۰/۱۵۶۸	۰/۰۰۰۰	۰/۳۶۳۸	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
ضعف کنترلی	۰/۲۹۴۲	۰/۰۰۰۰	۰/۴۵۵۹	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
کیفیت حسابرسی	۰/۲۴۲۶	۰/۰۰۰۰	۰/۴۲۸۸	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	۰/۵۸۰۲	۰/۵۸۰۰	۰/۲۲۰۳	۱/۹۵۰۰	۰/۱۱۰۰
اندازه شرکت	۵/۹۶۴۹	۶/۰۰۰۰	۰/۷۲۲۰	۹/۰۰۰۰	۴/۰۰۰۰
زیان	۰/۲۲۸۷	۰/۰۰۰۰	۰/۴۲۰۲	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
بازده دارایی‌ها	۰/۱۲۱۳	۰/۰۹۶۲	۰/۲۱۲۶	۰/۸۹۷۶	-۰/۷۸۴۳

بررسی نتایج کمی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق با توجه به جدول فوق بیانگر ارزش ۰/۲۹۴۲ برای میانگین ضعف کنترل‌های داخلی است که بیانگر وجود ضعف‌های کنترلی در بین شرکت‌های مطالعه شده است. میانگین ۰/۲۶ برای ابهام در گزارشگری مالی بیانگر درصد استفاده از ارقام تعهدی در دوره‌های سه‌ساله است. میانگین ۰/۶۸۲۹ برای عدم اطمینان محیطی بیانگر عدم ثبات نسبی در روند فروش شرکت‌های بورس اوراق بهادار است. افزون بر این، نتایج حاکی از این است که ۱۵/۶۸ درصد از شرکت‌های مورد مطالعه توسط مؤسسات حسابرسی متخصص در صنعت حسابرسی شده‌اند. میانگین ۰/۱۱۸۷- برای متغیر قابلیت مقایسه نشان‌دهنده این است که ارقام شرکت‌های صنایع مختلف اختلاف شدیدی نسبت به میانگین ارقام صنعت ندارد. ارزش میانگین اندازه شرکت ۵/۹۶۴۹ و اهرم مالی ۰/۵۸۰۲ است که نشان می‌دهد بخش عمده‌ای از مصارف شرکت از محل بدهی‌ها تأمین مالی شده است. میانگین ۱/۱۶۱۹ برای نسبت ارزش بازار به دفتری نشان‌دهنده وجود فرصت‌های رشد برای شرکت‌های مورد مطالعه است. همچنین، ارزش ۰/۱۲۱۳ برای بازده دارایی‌ها، نشان می‌دهد که به ازای هر ریال سرمایه‌گذاری شده در دارایی‌ها، ۰/۱۲ سودآوری ایجاد شده است. با مقایسه میانگین و میانه متغیرها می‌توان گفت که ارزش همه‌ی میانگین‌ها به‌استثنای نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری و قابلیت مقایسه، بزرگ‌تر از میانه‌ها است که نشان‌دهنده‌ی انحراف منطقی در توزیع هر متغیر است (Xiaodong, Xia Wang; Nina Han, 2013).

آمار استنباطی

قبل از برازش الگوها لازم است تا آزمون F لیمر به‌منظور بررسی استفاده از روش داده‌های تابلویی با اثرات ثابت در مقابل روش داده‌های ترکیبی برای الگوی بالا انجام شود. نتایج حاصل از آزمون F لیمر برای الگوی تحقیق در جدول (۲) نشان داده شده است.

جدول (۲): نتایج آزمون F لیمر برای الگوهای پژوهش

روش پذیرفته شده	P-Value	آماره	الگوی تحقیق
داده‌های تابلویی	۰/۰۰۰	۳/۷۲۲۳	الگوی ۱
داده‌های تابلویی	۰/۰۰۰	۴/۷۳۹۵	الگوی ۲
داده‌های تابلویی	۰/۰۰۰	۳/۷۰۶۳	الگوی ۳
داده‌های تابلویی	۰/۰۰۰	۳/۷۳۶۴	الگوی ۴

با توجه به آماره و سطح خطای آزمون F لیمر و تأیید فرضیه H_0 برای مدل‌های تحقیق، مدل داده‌های با اثرات ثابت پذیرفته می‌شود. لازم است برای انتخاب از بین مدل داده‌های تابلویی با اثرات ثابت یا داده‌های تابلویی با اثرات تصادفی، آزمون هاسمن نیز انجام شود؛ که نتایج حاکی از رد نشدن فرضیه H_0 برای مدل تحقیق بوده، در نتیجه مدل داده‌های تابلویی با اثرات تصادفی ارجح است؛ بنابراین، برای تخمین مدل تحقیق از روش داده‌های تابلویی با اثرات تصادفی استفاده شده است.

جدول (۳): نتایج آزمون هاسمن برای الگوهای پژوهش

الگوی تحقیق	آماره	سطح خطا	روش پذیرفته شده
الگوی ۱	۱۰/۸۳۹۱	۰/۰۰۰	الگوی اثرات ثابت
الگوی ۲	۱۵/۲۳۹۶	۰/۰۰۰	الگوی اثرات ثابت
الگوی ۳	۱۰/۶۰۵۸	۰/۰۰۰	الگوی اثرات ثابت
الگوی ۴	۱۵/۴۲۱۳	۰/۰۰۰	الگوی اثرات ثابت

متطابق با نتایج به دست آمده در جدول فوق، برای برآورد مدل‌ها از الگوی اثرات ثابت استفاده می‌شود. همچنین، قبل از انجام آزمون‌های تشخیصی، نتایج آزمون پایایی بیانگر پایا بودن تمامی متغیرهای مورد مطالعه بوده است. جدول (۴) نتایج حاصل از برآورد الگوی اول و دوم پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۴): نتایج آزمون الگوهای اول و دوم پژوهش

متغیرها	الگوی ۱			الگوی ۲		
	ضریب	آماره t	سطح خطا	ضریب	آماره t	سطح خطا
قابلیت مقایسه (Comparability)	-۰/۱۹۹۹	-۰/۸۱۴	۰/۴۱۵	۰/۲۶۳۴	۰/۸۰۳	۰/۴۲۲
سود هر سهم (Eps)	۰/۰۴۱۸	۱/۸۶۵	۰/۰۶۲	۰/۰۴۴	۱/۹۲۵	۰/۰۵۴
ارزش دفتری هر سهم (Bvps)	۰/۹۷۸	۱۵/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۹۷۷	۱۲/۹۶۰	۰/۰۰۰
Eps × Comparability	۱۱۳۶	۲/۱۶۰	۰/۰۳۰	۱۴۳۲	۱/۹۵۸	۰/۰۵۰
Bvps × Comparability	-۱۱۴۵	-۰/۸۰۵	۰/۴۲۰	-۴۲۹۰	-۱/۵۹۴	۰/۱۱۱
ابهام گزارشگری (opaque)	-	-	-	۶/۹۶۸	۰/۶۰۲	۰/۵۴۷
Comparability × opaque	-	-	-	-۰/۰۰۰۲	-۱/۶۴۸	۰/۰۹۹
Eps × opaque	-	-	-	-۰/۰۰۸	-۱/۰۰۴	۰/۳۱۵
Bvps × opaque	-	-	-	۰/۰۱۸	۰/۱۷۲	۰/۸۶۲
Eps × Comparability × opaque	-	-	-	-۰/۱۰۴۰	-۰/۷۱۶	۰/۴۷۳
Bvps × Comparability × opaque	-	-	-	۰/۱۳۸۸	۲/۳۰۰	۰/۰۲۱

متغیرها	الگوی ۱			الگوی ۲		
	ضریب	آماره t	سطح خطا	ضریب	آماره t	سطح خطا
اهرم مالی	-۰/۰۰۴	-۲/۷۳۳	۰/۰۰۷	۲/۹۰۳	۰/۳۲۲	۰/۷۴۷
اندازه شرکت	۰/۰۰۶	۱/۹۶۷	۰/۰۴۸	۳/۷۹۱	۱/۰۰۴	۰/۳۱۵
کیفیت حسابرسی	۰/۰۵۲	۲/۲۱۱	۰/۰۲۷	۲/۱۰۴	۰/۶۴۰	۰/۵۲۱
زیان	۱/۱۱۱۶	۱/۰۶۴	۰/۲۸۷	۱/۱۸۲	۱/۱۲۲	۰/۲۶۱
بازده دارایی	۱/۶۰۵	۱/۴۲۹	۰/۱۵۳	۱/۸۶۴	۱/۸۷۳	۰/۰۶۱
ارزش بازار به دفتری	۴/۷۵۰	۰/۹۳۸	۰/۳۴۸	۴/۲۷۱	۰/۸۲۲	۰/۴۱۰
جزء ثابت	-۰/۱۳۸۵	-۳/۱۳۲	۰/۰۰۱	-۰/۱۴۵۱	-۳/۰۹۶	۰/۰۰۲
ضریب تعیین	۰/۶۳۴			۰/۴۰۶		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۷۲			۰/۳۷۴		
آماره دوربین-واتسون	۲/۱۰۴			۱/۹۶۵		
آماره F	۵۸/۴۸			۴۹/۱۳		
احتمال آماره F	۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		

بر اساس نتایج تخمین مدل، می توان نتیجه گرفت که مدل تحقیق معنادار است؛ زیرا مقدار سطح خطای احتمال مربوط به آماره ی F برابر صفر است و کمتر از ۵ درصد است. در نتیجه، حتی در سطح اطمینان ۹۹ درصد نیز معنادار بودن مدل پذیرفته می شود. همچنین، با توجه به مقدار آماره ی دوربین-واتسون مدل که در جدول (۳) عنوان شده است، می توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش مشکل خود همبستگی ندارد. با توجه به تأیید شدن آماره های مدل، فرضیه های تحقیق بررسی می شود.

بر اساس الگوی (۱)، فرضیه اول پژوهش مبنی بر این که قابلیت مقایسه صورت های مالی منجر به افزایش معنادار ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری می شود، بر مبنای سود هر سهم تأیید و از لحاظ ارزش دفتری هر سهم رد شده است؛ بنابراین هنگامی که سیستم حسابداری یک شرکت با سیستم های مشابه دیگر قابل مقایسه باشد، ارتباط ارزشی سود هر سهم افزایش می یابد، و ارزش دفتری هر سهم اهمیت کمتری از لحاظ آگاهی دهندگی پیدا می کند. این تفاوت تعدیل کننده قابلیت مقایسه ای در ارتباط ارزشی مربوط به سود و ارزش دفتری ممکن است به دلیل سطح عدم اطمینان نسبتاً پایینی باشد که در ارزیابی ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام نهفته است، اما به طور کلی سرمایه گذاران برای مقایسه پذیری حسابداری ارزش قائل هستند.

فرضیه دوم پژوهش مبنی بر این که ابهام در گزارشگری مالی تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد، از لحاظ ارزش دفتری هر سهم تأیید و از

لحاظ سود هر سهم رد شده است؛ بنابراین گرایش مدیران برای پنهان کردن اطلاعات از استفاده کنندگان در بازار از طریق ابهام گزارشگری مالی ارتباط میان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارزش دفتری هر سهم افزایش می‌یابد. از آنجا که مقایسه‌پذیری بیشتر صورت‌های مالی دقت اطلاعات و ابهام گزارشگری را کاهش می‌دهد تأثیر بیشتری بر ارزش دفتری هر سهم دارد؛ بنابراین هنگامی که ابهام گزارشگری مالی زیاد باشد، ارتباط ارزشی سود هر سهم از بعد ارزش دفتری با افزایش قابلیت مقایسه کاهش می‌یابد.

جدول (۵): نتایج آزمون الگوهای دوم و سوم پژوهش

متغیرها	الگوی ۳			الگوی ۴		
	ضریب	آماره t	سطح خطا	ضریب	آماره t	سطح خطا
قابلیت مقایسه (Comparability)	-۰/۱۹۶۰	-۰/۵۶۷	۰/۵۷۰	-۰/۶۷۶۱	-۱/۰۵۹	۰/۲۸۹
سود هر سهم (Eps)	۰/۰۳۸	۱/۹۴۴	۰/۰۵۲	-۰/۰۰۱	-۰/۴۶۴	۰/۶۴۲
ارزش دفتری هر سهم (Bvps)	۱/۰۲۲	۱۸/۶۳	۰/۰۰۰	۰/۲۶۴	۴/۸۶۹	۰/۰۰۰
Eps× Comparability	۰/۹۲۰۱	۲/۱۱۹	۰/۰۳۴	۰/۲۳۲۳	۰/۰۵۲	۰/۹۵۸
Bvps × Comparability	۰/۸۳۴۵	۰/۴۸۸۹	۰/۶۲۵	۰/۲۹۵۹	۰/۹۵۶	۰/۳۳۹
ضعف کنترل داخلی (Internal-c)	۱/۸۳۰	۲/۰۴۰	۰/۰۴۱	-	-	-
Comparability× Internal-c	-۰/۷۶۵۶	-۱/۰۶۳	۰/۲۸۷	-	-	-
Eps× Internal-c	-۰/۰۰۶	-۰/۷۵۹	۰/۴۴۷	-	-	-
Bvps × Internal-c	-۰/۱۲۸	-۱/۹۴۳	۰/۰۵۲	-	-	-
Eps ×Comparability× Internal-c	۰/۳۷۵۴	۰/۶۱۹	۰/۵۳۵	-	-	-
Bvps×Comparability×Internal-c	۰/۵۵۱۴	-۱/۶۳۶	۰/۱۰۲	-	-	-
تخصیص حسابرس (Special)	-	-	-	۴/۵۲۲	۰/۳۷۰	۰/۷۱۱
Comparability × Special	-	-	-	۰/۰۰۰۱	۲/۰۹۸	۰/۰۳۶
Eps× Special	-	-	-	۰/۰۲۱	۱/۵۲۶	۰/۱۲۷
Bvps × Special	-	-	-	-۰/۱۵۳	-۲/۲۲۰	۰/۰۲۶
Eps× Comparability× Special	-	-	-	۰/۱۳۵۴	۳/۵۸۶	۰/۰۰۰
Bvps × Comparability× Special	-	-	-	-۱۶۵۰	-۰/۹۷۹	۰/۰۰۳
اهرم مالی	۰/۰۰۶	۴/۳۳۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۹	۳/۷۴۰	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	۰/۰۱۷	۲/۴۹۷	۰/۰۱۲	-۰/۳۲۵	-۳/۶۰۸	۰/۰۰۰
کیفیت حسابرسی	۶/۸۸۶۹	۱/۸۶۰	۰/۰۶۳	-۰/۰۶۱	-۲/۵۲۸	۰/۰۱۱
زبان	۳/۸۷۹	۰/۵۸۲	۰/۵۶۰	-۰/۰۱۶	-۳/۰۵۴	۰/۰۰۲
بازده دارایی	۱۸/۶۲	۱/۴۹۵	۰/۱۳۵	۰/۱۲۶	۲/۹۳۱	۰/۰۰۳
ارزش بازار به دفتری	۳/۶۷۰	۰/۷۱۹	۰/۴۷۱	۳/۷۲۳	۱/۱۸۳	۰/۲۳۷

متغیرها	الگوی ۳			الگوی ۴		
	ضریب	آماره t	سطح خطا	ضریب	آماره t	سطح خطا
جزء ثابت	-۱/۵۰۲	-۳/۷۰۳	۰/۰۰۰	-۲/۶۲۸	-۰/۷۷۷	۰/۴۳۷
ضریب تعیین	۰/۵۵۴			۰/۳۴۲		
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۸۵			۰/۲۹۰		
آماره دوربین-واتسون	۱/۹۱۲			۲/۰۵۱		
آماره F	۷۶/۴۴			۳۹/۱۵		
احتمال آماره F	۰/۰۰۰			۰/۰۰۰		

آماره t مربوط به فرضیه سوم، مبنی بر اینکه ضعف کنترل‌های داخلی تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد، برابر ۱/۰۶۳- است که سطح خطای آن بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرضیه سوم در سطح خطای ۵ درصد رد می‌شود. در نتیجه، ضعف کنترل‌های داخلی منجر به تغییر ارتباط میان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری از هر دو بعد ارزش دفتری هر سهم و سود هر سهم نمی‌شود.

آماره t مربوط به فرضیه چهارم پژوهش، مبنی بر این که تخصص حسابرس تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد، برابر ۲/۰۹۸ است که سطح خطای آن کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، بنابراین این فرضیه در سطح خطای ۵ درصد تأیید می‌شود. در نتیجه، شرکت‌هایی که توسط حسابرسان متخصص حسابرسی می‌شوند، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و همچنین ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری آن‌ها از هر دو بعد سود هر سهم و ارزش دفتری هر سهم افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، هنگامی که یک شرکت گزارش‌های مالی خود را توسط یک متخصص صنعت کنترل می‌کند، ارتباط ارزشی سود حاصل از قابلیت مقایسه حسابداری افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

در این تحقیق، نقش مقایسه‌پذیری اطلاعات حسابداری و ارتباط ارزشی سود و ارزش دفتری، مورد مطالعه قرار گرفته است. فرضیه اول پژوهش مبنی بر این که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منجر به افزایش معنادار ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری می‌شود، از لحاظ سود هر سهم تأیید و از لحاظ ارزش دفتری هر سهم رد شده است. اگرچه سود و ارزش دفتری هر دو بر قیمت سهام تأثیر دارند، اما نتایج اقتصادی متفاوتی دارند. سود نتایج حاصل از عملیات را نشان می‌دهد که شامل عدم اطمینان زیادی است. در مقابل، ارزش دفتری معیار کمتر مبهمی است که ارزش خالص دارایی‌های مشهود یک شرکت را به دست

می‌آورد (Collins, Maydew & Weiss, 1997) نتایج حاصل از این فرضیه با تحقیقات (Nelwan, Simatupang & Tansuria, 2020) مطابقت دارد. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که چنانچه سود با ارزش بازار سهام ارتباطی نداشته باشد، ریسک سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد، در نتیجه سهامداران بازده بیشتری درخواست می‌کنند و به تبع آن، هزینه سهام عادی شرکت افزایش می‌یابد؛ بنابراین می‌توان عنوان کرد که گزارش‌های مالی که قابلیت مقایسه بیشتری دارند، در جلب اعتماد استفاده‌کنندگان بهتر عمل می‌کنند که این موضوع باعث افزایش ارتباط ارزشی سود هر سهم می‌شود.

ارتباط ارزشی سود توانایی سود گزارش شده برای خلاصه کردن اثر اطلاعات بر قیمت بازار سهام است که به سرمایه‌گذاران برای ارزیابی ارزش شرکت کمک می‌کند. اگر مقایسه‌پذیری حسابداری توسط فعالان بازار به‌عنوان یک ویژگی مهم گزارشگری مالی تلقی شود (همان‌طور که توسط نهادهای نظارتی و تنظیم‌کنندگان استاندارد استدلال می‌شود)، این امر باید در ارزیابی سرمایه‌گذاران از معیارهای اصلی صورت‌های مالی منعکس شود. مدیران به حفظ و رشد سود علاقه دارند؛ زیرا موقعیت‌سازمانی و پاداش آن‌ها با ارقام سود گزارش شده در صورت‌های مالی ارتباط نزدیکی دارد. از سوی دیگر، تحلیلگران علاقه‌مندند که برای تصمیم‌های سرمایه‌گذاری بهتر، اطلاعات مفید و قابل اعتمادی به سهامداران ارائه دهند (Rezai et al., 2019).

فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه ابهام در گزارشگری مالی تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد، از لحاظ ارزش دفتری هر سهم تأیید و از لحاظ سود هر سهم رد شده است. سرمایه‌گذاران برای اتخاذ تصمیمات منطقی خود نیازمند دریافت اطلاعاتی مالی صحیح در ارتباط با شرکت‌ها هستند. هسته مرکزی گزارشگری مالی، صورت‌های مالی شرکت است. شفافیت یا ابهام آن‌ها می‌تواند موجبات گمراهی سرمایه‌گذاران را فراهم نموده و بر تصمیمات سرمایه‌گذاران تأثیرگذار باشد. نتیجه تصمیمات این گروه نیز به‌نوبه خود با اثرگذاری بر عرضه و تقاضای سهم می‌تواند منجر به واکنش قیمت نسبت به عدم شفافیت یا ابهام گزارش‌های مالی شده و ریسک سرمایه‌گذاران را افزایش دهد. یکی از اهداف عمده گزارشگری مالی، فراهم کردن اطلاعات مربوط برای برآورد ارزش شرکت توسط سرمایه‌گذاران است. ابهام اطلاعاتی باعث افزایش نوسان‌های بازده سهام و در نتیجه بی‌اعتمادی سرمایه‌گذاران می‌شود. مربوط بودن به‌عنوان یکی از ویژگی‌های کیفی گزارشگری باعث کاهش ابهام گزارشگری مالی می‌شود که این خود منجر به افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌شود. از سوی دیگر کیفیت گزارشگری مالی ارتباط ارزشی ارزش دفتری هر سهم را افزایش می‌دهد. نتایج فرضیه دوم پژوهش با مطالعه (Mohaimen, 2021) مطابقت دارد.

فرضیه سوم پژوهش مبنی بر اینکه ضعف کنترل‌های داخلی تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد، از هر دو بعد ارتباط ارزشی سود هر سهم و ارزش دفتری هر سهم رد شده است. در توجیه رد شدن این فرضیه می‌توان ابراز داشت که سیستم‌های کنترل داخلی، روال‌ها و رویه‌های رسمی و مبتنی بر اطلاعات هستند که توسط مدیران برای اطمینان از شناسایی و جلوگیری از خطاها و تقلب‌ها و جلوگیری از امنیت دارایی‌های شرکت مورد استفاده قرار می‌گیرد. سیستم‌های کنترل داخلی تأثیر بسیار زیادی بر عملکرد شرکت دارد اما به دلیل رویکردهای فرصت‌طلبی مدیران، ممکن است اجرای کنترل‌های داخلی را محدود کرده باشند.

فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر اینکه تخصص حسابرس تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری دارد، از هر دو بعد ارزش دفتری هر سهم و سود هر سهم تأیید شده است. بنابراین به کارگیری حسابرس متخصص، تأثیر مقایسه‌پذیری حسابداری بر ارتباط ارزشی سود را افزایش می‌دهد. به عبارتی، گزارش‌های مالی حسابرسی شده توسط حسابرسان متخصص صنعت از کیفیت بالاتری برخوردارند تا سرمایه‌گذاران بتوانند در همان سطح قابلیت مقایسه، ارتباط ارزشی بیشتری دریافت کنند. نتیجه این فرضیه با پژوهش (Owolabi & Onyeka-Iheme, 2021) مبنی بر اینکه حسابرسان متخصص با برنامه‌ریزی و استراتژی مناسب کار حسابرسی، ارتباط ارزشی اطلاعات حسابداری را تقویت می‌کنند، همخوانی دارد.

برای به حداکثر رساندن منافع ارتباط ارزشی مقایسه‌پذیری حسابداری، شرکت‌ها باید شفافیت بیشتر در گزارش‌دهی را تشویق کنند و کنترل‌های داخلی گزارشگری مالی را تقویت کنند. در پژوهش حاضر، شرکت‌های بورسی با عمر کم لحاظ نشده‌اند، زیرا ساخت مقیاس مقایسه‌پذیری حسابداری به چندین سال داده گذشته نیاز دارد. همچنین، با توجه به اندازه‌گیری غیرمستقیم قابلیت مقایسه، امکان ایجاد برخی از خطاهای اندازه‌گیری وجود دارد. با این وجود ارائه جامع‌تری برای اندازه‌گیری مستقیم‌تر قابلیت مقایسه، دشوار است.

References

- AL-Ani, M. K & Tawfik, O. I. (2021). Effect of intangible assets on the value relevance of accounting information: Evidence from emerging markets. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(2), 387-399.

Barth, M. E; Beaver, W. H & Landsman, W. R. (1998). Relative valuation roles of equity book value and net income as a function of financial health. *Journal of Accounting and Economics*, 25(1), 1–34.

Barth, M. E; Li, K & McClure, C. G. (2018) Evolution in value relevance of accounting information. *Working paper. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2933197>*.

Barth, M.E; Beaver, W.H & Landsman, W.R. (2001). The relevance of the value relevance literature for accounting standard setting: Another view. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1–3), 77–104.

Bartov, E; Goldberg, S. R. & Kim, M. (2005). Comparative value relevance among German, U.S., and international accounting standards: A German stock market perspective. *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 20(2), 95–119.

Bayat, Morteza; Zalqi, Hassan & Mir Hosseini, Iraj. (2015). Investigating the impact of profit stability on the value relevance of accounting information. *Accounting and auditing reviews*, 1(22), 58-41. (in Persian)

Burgstahler, D. C & Dichev, I. D. (1997). Earnings, adaptation and equity value. *The Accounting Review*, 72, 187–215.

Chiang, S; Kleinman, G & Lee, P. (2017). Do non-staggered board elections matter to earnings quality and the value relevance of earnings and book value. *Review of Accounting and Finance*, 16(1), 46–66.

Chircop, J; Collins, D. W; Hass, L. H & Nguyen, N. N. Q. (2020). Accounting comparability and corporate innovative efficiency. *The Accounting Review*, 95(4), 127-151.

Choi, J. H; Choi, S; Myers, L. A. & Ziebart, D. (2019). Financial statement comparability and the informativeness of stock prices about future earnings. *Contemporary Accounting Research*, 36(1), 389–417.

Clarkson, P; Hanna, J. D; Richardson, G. D & Thompson, R. (2011). The impact of IFRS adoption on the value relevance of book value and earnings. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 7(1), 1–17.

Collins, D. W; Maydew, E. L & Weiss, I. S. (1997). Changes in the value-relevance of earnings and book values over the past forty years. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 39–67.

Collins, D. W; Pincus, M. & Xie, H. (1999). Equity valuation and negative earnings: The role of book value of equity. *The Accounting Review*, 74(1), 29–61.

Dang, L; Brown, K. F & McCullough, B. D. (2011). Apparent audit failures and value relevance of earnings and book value. *Review of Accounting and Finance*, 10(2), 134–154.

De Franco, G; Kothari, S. P & Verdi, R. S. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895–931.

Fang, V. W; Iselin, M & Zhang, G. (2019). Financial statement comparability: Theory and evidence. *Working paper*. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2858301>.

Feltham, G. A & Ohlson, J. A. (1995). Valuation and clean surplus accounting for operating and financial activities. *Contemporary Accounting Research*, 11(2), 689–731.

Financial Accounting Standards Board (FASB). (1980). Statement of Financial Accounting Concepts No. 2. *Summary of Principal Conclusions A Hierarchy of Accounting Qualities* (2).

Financial Accounting Standards Board (FASB). (2010). Conceptual Framework for Financial Reporting, Chapter 3: Qualitative Characteristics of Useful Financial Information. *Statement of Financial Accounting Concepts No. 8. Financial Accounting Standard Board* (8).

Financial Accounting Standards Board (FASB). (2018). Investors: Help us improve financial reporting. https://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/BridgePage&cid=1176166130998#section_1

Foroughi, Dariush & Ghasemzadeh, Peyman. (2017). The effect of comparability of financial statements on the reaction coefficient of future profits. *Accounting and auditing reviews*, 4(22), 500-479. (in Persian)

Francis, J & Schipper, K. (1999). Have financial statements lost their relevance? *Journal of Accounting Research*, 37(2), 319–352.

Ge, W & McVay, S. (2005). The disclosure of material weaknesses in internal control after the Sarbanes-Oxley act. *Accounting Horizons*, 19(3), 137–158.

Gul, F. A; Fung, S. Y. K & Jaggi, B. (2009). Earnings quality: Some evidence on the role of auditor tenure and auditors' industry expertise. *Journal of Accounting and Economics*, 47(3), 265–287.

Hajiha, Zohre & Chenari, Hassan. (2019). The ability to compare financial statements and keep cash with emphasis on the internal aspects of companies admitted to the Tehran Stock Exchange. *Accounting Advances*, 11(2), 116-82. (in Persian)

Hamidian, Narges & Eshaghi, Golnaz. (2021). Investigating the impact of the comparability of financial statements and the ambiguity of financial reporting on the relationship between profit and the book value of each share. *Financial accounting empirical studies*, 73(19), 85-115. (in Persian)

Hammersley, J. S; Myers, L. A & Shakespeare, C. (2008). Market reactions to the disclosure of internal control weaknesses and to the characteristics of those weaknesses under section 302 of the Sarbanes Oxley act of 2002. *Review of Accounting Studies*, 13 (1), 141–165.

Hasan Baglo, Mehdi. (2020). Examining the effect of the CEO's tenure on the comparability of financial statements with an emphasis on the type of auditor. *Accounting and Management Perspective*, 25(3), 15-1. (in Persian)

Hutton, A. P; Marcus, A. J & Tehranian, H. (2009). Opaque financial reports, R2, and crash risk. *Journal of Financial Economics*, 94(1), 67–86.

Imhof, M. J; Seavey, S. E & Smith, D. B. (2017). Comparability and cost of equity capital. *Accounting Horizons*, 31(2), 125–138.

Keller, G & Warrack, B. (2003). Statistics for management and economics (6th ed.). *Pacific Grove, CA: Duxbury Press*.

KHoda parast salak moalimi, Abbas; Khurdiar, Sina; vatanprast, Mohammad Reza & Rezaei, Farzin. (2018). Empirical test comparing the efficiency of common stock cost models under information ambiguity and profit value relation. *Accounting and auditing reviews*, 4(26), 499-516. (in Persian)

Kim, J. B & Zhang, L. (2014). Financial reporting opacity and expected crash risk: Evidence from implied volatility smirks. *Contemporary Accounting Research*, 31(3), 851–875.

Kim, J. B; Li, L; Lu; L. Y & Yu, Y. (2016). Financial statement comparability and expected crash risk. *Journal of Accounting and Economics*, 61(2–3), 294–312.

Kim, J. B; Song, B. Y & Zhang, L. (2009). Internal control quality and analyst forecast behavior: Evidence from SOX Section 404 disclosures. *Working Paper. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1321501>*.

Kim, S; Kraft, P & Ryan, S. G. (2013). Financial statement comparability and credit risk. *Review of Accounting Studies*, 18(3), 783–823.

Krishnan, J; Li, C & Wang, Q. (2013). Auditor industry expertise and cost of equity. *Accounting Horizons*, 27(4), 667–691.

Lotfi, Afsaneh; Salehi, Mehdi & Lari, Mahmoud. (2019). Investigating the effect of intellectual capital on the purchase of opinion with the mediating role of comparability of financial statements. *Quarterly Journal of Resource Management in the Police Force*, (2), 104-77. (in Persian)

Mehrabanpour, Mohammadreza; Faraji, Omid & Sajjadpour, Reza. (2019). The mediating role of financial reporting quality in the relationship

between comparability of financial statements and cash retention. *Accounting and auditing reviews*, 27(1), 132-153. (in Persian)

Mirza, A.; Malek, M & Abdul-Hamid, M. A. (2020). Value relevance of earnings and book value of equity: evidence from Malaysia. *Global Business Management Review*, 10(2), 19-40.

Mohaimen, F. J. (2021). Value Relevance of Integrated Reporting using a Novel Approach: *Comparative Cross Country Evidence of Mandatory and Voluntary Implementers*

Nelwan, M. L; Simatupang, C & Tansuria, B. I. (2020). Value Relevance of Accounting Information in the Presence of Earnings Management. *Jurnal Reviu Akuntansi dan Keuangan*, 10(2), 321-334.

Ohlson, J. A. (1995). Earnings, book values, and dividends in equity valuation. *Contemporary Accounting Research*, 11(3), 661–687.

Owolabi, S. A., & Onyeka-Iheme, C. V. (2021). Accounting and Internal Control Systems Evaluation and Audit Quality.

Peterson, K; Schmardebeck, R. & Wilks, T. J. (2015). The earnings quality and information processing effects of accounting consistency. *The Accounting Review*, 90(6), 2483–2514.

Pucheta-Martínez, M. C & de Fuentes, C. (2007). An analysis of the factors driving the voluntary creation of audit committees: Evidence in the case of Spain. *Corporate Board: Role, Duties and Composition*, 3(2), 37-59

Qi, B; Li, L; Zhou, Q & Sun, J. (2017). Does internal control over financial reporting really alleviate agency conflicts? *Accounting and Finance*, 57(4), 1101–1125.

Rashidi, Mohsen (2018). The role of financing limitation and environmental uncertainty in limiting the relationship between operational diversification and weak internal controls. *Journal of Accounting Advances*, Volume 11(2) 206-183. (in Persian)

Rashidi, Mohsen. (2019). The role of audit quality and accounting information quality in changing information asymmetry pricing. *Financial accounting knowledge*, 3 (6), 167-187. (in Persian)

Rashidi, Mohsen. (2020). The effect of operational diversification and investment opportunities on the relationship between cost of capital and CEO turnover. *Financial Research*, 22(3), 428-450. (in Persian)

Reichelt, K. J & Wang, D. (2010). National and office-specific measures of auditor industry expertise and effects on audit quality. *Journal of Accounting Research*, 48(3), 647-686.

Saedi, Rahman & Dastgir, Mohsen. (2017). The effect of weak internal controls and the gap between controlling shareholders on the investment efficiency of companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Financial Accounting Research*, 4(9), 17-38. (in Persian)

Shukri Doghabadi, Mohammad & Moradi, Mehdi. (2018). Investigating the relationship between accounting comparability and earnings management. *Accounting Advances*, 11(1), 165-193. (in Persian)

Shuraki, M. G; Pourheidari, O & Azizkhani, M. (2020). Accounting comparability, financial reporting quality and audit opinions: evidence from Iran. *Asian Review of Accounting*. (in Persian)

Srivastava, A. (2014). Why have measures of earnings quality changed over time? *Journal of Accounting and Economics*, 57(2-3), 197-217.

Vaus, D. (2002). Analyzing social science data (1st Ed.). London: SAGE Publications Ltd.

Xiaodong XU; Xia Wang & Nina Han. (2013). Accounting Conservatism, Ultimate Ownership and Investment Efficiency, *Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=2103957>*.

Zhang, J. H. (2018). Accounting comparability, audit effort, and audit outcomes. *Contemporary Accounting Research*, 35(1), 245-276.

Zheng, F. (2020) .The Impact of Accounting Information Comparability on Audit Time Lag. *International Conference on Education, Economics and Information Management (ICEEIM 2019)*

Zhizhu, Y & Xiaoman, Z. (2020). Accounting Information Comparability and Corporate Investment Efficiency. *Management Review*, 32(4), 206.